

יורו משפטיך

מוסדות "יורו משפטיך" בראשות מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
רח' הקבלן 7 הר נוף ירושלים | טלפקס: 02-6540222

גיליון מוגדל ומורחב
כסלו תש"פ

גיליון חנוכה | כסלו תש"פ | 18

מהלכות חנוכה (דינים מיוחדים)

פסקי הלכות בקיצור נמרץ

מפי הרב הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א

ראש כולל ובית הוראה "יורו משפטיך" ואב"ד לממונות ירושלים ת"ו

זמן ההדלקה

א. מנהגנו להדליק החנוכה בזמן צאת הכוכבים (שהוא כרבע שעה לאחר שקיעת החמה. ולדעת מו"ר הגרבי"צ אבא שאול, הוא עד 27 דקות לאחר השקיעה. עשו"ת אור לציון ח"א יו"ד סי' יע"ש) ולא קודם לכן. [כ"כ הבן איש חי (פי וישב אוי"ז), ובספר שלחן לחם הפנים ריש סימן תרעב, ובכה"ח סופר שם או"ב. ובתורת המועדים לידידי הג"ר דוד יוסף שליט"א (סימן ד סעיף א). וכן העידו בגדלם על מנהג הספרדים בזה הגר"ש משאש זצ"ל בשו"ת שמש ומגן ח"א (סימן לא - לג, וח"ב סימן נט ס"ק ב). וכן דעת רבותינו מו"ר הגאון ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל, ומרן הראש"ל הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל].

ב. יזהר כל אדם שלא לאחר זמן ההדלקה מצאה"כ הנ"ל, ועל כל פנים יקפיד להדליק בתוך חצי שעה לצאת הכוכבים ולא מאוחר יותר. ומ"מ מי שאיחר מהזמן הנ"ל יקפיד מאד להזדרז ולהדליק כמה שיותר מהר, ולא יתעסק בעיסוקים אחרים קודם ההדלקה [כיון דבכה"ג נכנס לפלוגתא גדולה בפוסקים, ראשונים ואחרונים, כמבואר בשו"ת יחווה דעת ח"ג (סימן נא) ושאר פוסקים, וי"א דלא יוכל לברך לאחר עבור חצי שעה מצאה"כ, ואע"פ שמנהגו שמברכין גם כשמדליק מאוחר יותר, מ"מ יראה לאפוקי נפשיה מפלוגתא. וכן הורה מו"ר הגרבי"צ אבא שאול זצ"ל].

ג. מי שיודע מראש שלא יספיק להדליק בצאת הכוכבים וגם לא בתוך חצי שעה לצאה"כ, ויגיע בשעה מאוחרת לביתו, יש אומרים שטוב יותר שימנה את אשתו או אחד מבני ביתו הגדולים שליחים שידליקו במקומו בזמן, מאשר ידליק בעצמו לאחר חצי שעה מצאה"כ (או מאוחר יותר), ואפילו אם בני ביתו יהיו ערים בבואו הביתה להדליק. [עיין שו"ת יחווה דעת ח"ג (סימן נא). וקצת פלא שתשובה זו הושמטה מדברי רבינו בספר חזון עובדיה על

מאי חנוכה?

רבינו הרמב"ם (חנוכה ג, א-ג) כתב את הרקע לימי החנוכה, ואלו דבריו: בתקופת בית שני, גזרו מלכי יון גזירות על עם ישראל, וביטלו אותם מן ה' ולא הניחו להם לעסוק בתורה ובמצוות, ולחצום לחץ גדול, ופשטו ידיהם בממונם ובבנותיהם, ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטימאו הטהרות [ושלטו בישראל במשך 81 שנה! (ויקרא רבה כט, ב)]. והיה צר מאוד לישראל מפניהם, עד שריחם עליהם ה' אלקי אבותינו, והושיעם מידם והצילם, וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים [חמשת בניו של מתתיהו הכהן: יהודה, שמעון, יוחנן, יונתן ואלעזר], והרגום, והושיעו את ישראל מידם, והעמידו מלך מן הכהנים [ומלכות בית חשמונאי ארכה 301 שנים (עבודה זרה ט.], ומלכו מהם י"א מלכים, ואחריהם מלך הורדוס], וחזרה המלכות לישראל, ונמשכה יותר ממאתיים שנה עד חורבן בית שני.

וכשגברו ישראל על אויביהם ואיבדום, היה זה ביום כ"ה בחודש כסליו [בשנת 2263 לבריאת העולם (831 לפני הספירה), כ-812 שנה אחרי נס פורים שהיה בזמן חורבן בית ראשון (סדר הדורות)], וכשנכנסו להיכל לא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, עד שכתשו זיתים והוציאו מהם שמן טהור.

ומפני זה תיקנו החכמים שבאותו הדור שיהיו שמונה ימים אלו, שתחילתם מיום כ"ה בכסליו, ימי שמחה והלל בכל שנה ושנה, ומדליקים בהם נרות על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות, להראות ולגלות הנס, והיא מצוה מדברי חכמים כקריאת מגילה, וימים אלו הם הנקראים "חנוכה".

רב קוין

02-6540222

בית ההוראה המרכזי "יורו משפטיך"

בראשות הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א

חנוכה]. מיהו אם דבר זה עלול להפר חלילה את שלום הבית וכד', לא ינהג כן, אלא יתאמץ להגיע לביתו מהר ככל האפשר, ולהדליק בהקדם. [כך נ"ל. וש"י ש"כ"ד הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' ג) דאם אשתו חוזרת הביתה לאחר זמן ההדלקה, ורצונה שימתין לה עד שתחזור לביתה, יש לו להמתין לה. וכן דעת מו"ר הגר"ב צ"א"ש זצ"ל וכן הביא בשמו בנר ציון (פרק ו סעי' יא). וכן סיפר הגר"ח קנייבסקי (נר חנוכה פ"ב הע' ח) על הגר"ח זוננפלד שהיה מקפיד להדליק בשקיעה כדעת הגר"א, וכשאשתו לא הייתה בבית בזמן ההדלקה, המתין לה בערך שעה עד שחזרה. וביאר הגר"ח זוננפלד, שהרי הדין הוא שנה שבת עדיף על נר חנוכה משום שלום בית כמבואר בשו"ע (סימן תרעח), וא"כ כ"ש שיש לאחר ההדלקה משום שלום בית. ע"כ. וע"ע בפניני חנוכה (פרק ח קעג-קעד) בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. ודע, דיש לאדם לכנס את בני ביתו בשעת ההדלקה שיהיו גם הם שותפים במצוה. וכ"כ הבן איש חי (ש"י וישב סעי' א). ומשנ"ב סימן תרעב (ס"ק י). והדבר חשוב מאד לשתף את בניו ובנותיו במצות כמו בדיקת חמץ וקניית ארבעת המינים לסוכות ובניית הסוכה ושאר מצוות, כדי להחדיר בליבם את חשיבות המצות וחיובם, ובפרט בחו"ל, יש בזה חשיבות רבה. ואפשר שאם לא יוכל לקבץ את כולם ולהדליק בזמן, עדיף שימתין מעט עד שיתקבצו כולם וישתתפו במצוה, אע"פ שאולי יעבור הזמן. דחינוך הבנים והבנות והחדרת חשיבות וחביבות המצות בלבבם לא גרע משעה"ד ודיעבד. ועינינו הרואות שכל אותם המצות שחדרו לליבותיהם של צעירי הצאן ודברו מהם בבית, מדקדקים בהם עד לאחת, ואע"פ שאינם מגופי תורה החמורים, ואילו אותם המצות שעשו כ"מצות אנשים מלומדה", אינם חשים לקיימם ואפילו באיסורי כרת וסקילה. ודי בזה למבין].

ד. בערב שבת [יום ששי] **מדליקים את נרות החנוכה קודם שקיעת החמה. ומקדימים להדליק נר חנוכה קודם נרות שבת.** [ואע"פ שהאשה מדלקת נר שבת והבעל מדליק נרות חנוכה, ינהגו כן]. **ויתנו דעתם להקדים להדליק בזמן, שלא יאחרו יותר מדאי סמוך לערב. ולכן יכינו מבעוד מועד את נרות השבת ונרות החנוכה כתיקונם, וכשיגיע כ-20 עד 25 דקות קודם השקיעה יתחילו ההדלקה כאמור.** [אא"כ מנהגם להקדים להדליק נרות שבת מוקדם יותר, שינהגו כמנהגם בכל ע"ש].

ה. ישימו לב להוסיף שמן בנרות החנוכה בערב שבת כשיעור שישארו דולקים עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים!, ולפי האמור צריך שידלקו לפחות כשעה ורבע. [עשרים דקות מההדלקה עד שקיעה"ח, רבע שעה לצאה"כ, ועוד חצי שעה זמן ההדלקה. ומי שמקדים להדליק יוסיף שמן בנרות כתוספת הזמן]. **ויזהרו מאד שלא להשתמש בנרות הצבעוניים הרגילים, שאין בהם כשיעור הנצרך.** [וגם לשאר ימי החנוכה ספק גדול אם מחזיקים מעמד כשיעור הנצרך]. **ויתנו דעתם לבדוק את משך זמן הבעירה של הנרות (או השמן) בימי החול, עוד קודם שתגיע השבת.**

ו. הדלקת נרות מבעוד היום גדול, אינה כלום ובוודאי שאסור לברך על הדלקה כזו לבו"ע. ולכן אותם האנשים שעורכים מסיבות חנוכה או כינוסים וכד' בשעות אחה"צ וכד', אינם רשאים לברך אז על הנרות לכל השיטות, ואפילו אם יערכו את הכנס במקום אפל וחשוך. [דין זה פשוט עד למאד, ומרוב פשיטותו כמעט שלא ניתן להאמר. ולא כתבנו זה אלא לאפוקי מלב הטועים].

ז. במוצאי שבת קדש מנהגנו שבבית הכנסת מדליקים נר

חנוכה קודם ההבדלה, ובבית מבדיל תחילה על הכוס ורק אח"כ ידליק נר חנוכה. [כ"פ מרן השו"ע (סימן תרפא סעיף ב). וכן הסכימו אחרונים רבים. וכ"כ הבן איש חי (פ' וישב או' כא). ועיין בזה באורך בשו"ת יחווה דעת ח"א (סימן עה). ע"ש].

ח. המקפידים בכל מוצאי שבת, שלא לעשות מלאכה עד לזמן צאה"כ של רבנו תם [ע"ב דקות זמניות לאחר שקיעה"ח דידן], **ימתינו גם במוצ"ש חנוכה מלהדליק עד לזמן ר"ת.** [ומי שאינו מקפיד בזה בדרך קבע, עדיף שלא יחמיר על עצמו במוצ"ש זו, דהוי כחומרא דאתי לידי קולא]. **אמנם מי שאינו מקפיד על זמן ר"ת בכל מוצ"ש, יוציא את השבת בזמן הרגיל (כהגאונים), וישתדל למהר להבדיל ולהדליק כמה שאפשר יותר מהר. ומכללן של הדברים נלמד שחובה קדושה מוטלת על הנשים להיות זריזות במצוה זו, ולהכין הנרות להדלקה מיד בצאת השבת** [לאחר אמירת "ברוך המבדיל"], **כדי שיהיה אפשר לבעל, להדליק מיד בסיום ההבדלה על הכוס.**

מקום הנחתה

א. מי שדר בבית פרטי (או ווילה) ויש לו כניסה פרטית לביתו, ידליק החנוכה בפתח הבית הפונה לרשות הרבים [מקום שבני אדם עוברים ושבים שם]. **ואם יש לו חצר לפני (או מסביב) הבית, מניחה בפתח החצר הפונה לרשות הרבים, מבחוץ.** [שו"ע סימן תרעא סעיף ה]. [חצר שאין לה פתח בכניסה, כלומר אין שם צורת הפתח, שהיא מזוזה מימין מזוזה משמאל ומשקוף על גביהם, אלא שיש פירצה בחומת הגדר שמקיפה את הבית, אם יניחנה בפתח הבית הפונה לרה"ר, במקום פתח החצר, אין מוחין בידו. וכן אם דר במקום שמצויים גנבים ואם יניחנה בפתח החצר עלולה החנוכה להגנב, לא חיובוהו חכמים לעמוד לידה על המשמר כל משך זמן מצותה, וע"כ רשאי להדליקה ליד פתח 'הבית' מבחוץ. (כן היה נלע"ד מסברא. ושוי"מ כיו"ב ממש בסי' מצות נר איש וביתו לידדי הגר"א שליזינגר שליט"א בסימן ה סעיף א ובהערה ג, משם הגרשז"א אויערבאך זצ"ל. ע"ש). ואם גם שם עלולה להגנב, יניחנה בתוך הבית בחלון הפונה לרה"ר. (הרמ"א בד"מ סימן תרעא משם ר' ירוחם. וכן הורה למעשה מו"ר ועט"ר הגאון ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל). והחכם עיניו בראשו, שבזמן בניית הבית ותכנון הגדרות מסביב, יכין מקום שמור ומוגן גם לחנוכה במקומה הראוי לכתחילה].

ב. אם היה דר בעליה [מקומה שניה ואילך, ושניה בכלל] **מניחה בחלון הפונה לרשות הרבים. וכל אדם יברור בביתו את החלון הפונה לרה"ר שבו יש יותר עוברים ושבים, ויש בו יותר פירסום הנס, ויניחנה שם.** [וגם אם התרגל בטעות להניחה בחלון אחר שבו מתפרסם הנס לפחות בני אדם, או שלא חשב כלל לפרסם הנס לבני רה"ר, אלא הניחה במקום שתראה לבני ביתו בלבד, ישנה את מקום הדלקתה כאמור. ואעיקרא לא מצינו שיצטרכו בני הבית לראות את הנרות במשך זמן הדלקתם כלל. הגע בעצמך בזמן הגמרא כשהדליקו בפתח החצר הפונה לרה"ר אטו הצריכו רבנן את המדליק וכל ב"ב לעמוד ברחוב (ובפרט בימי הקור דתקופת כסלו וטבת) במשך חצי שעה ליד הנרות כדי לראותם, או מטעם אחר, וזה לא שמענו. וה"י"ה למי שדינו להדליק בחלון הפונה לרה"ר, דמצוותו לפרסם הנס לבני רה"ר. ועיין בספר נר חנוכה (פ"ד סעיף ב עמ' צט הערה 3) ע"ש].

ג. בשעת הסכנה [כגון במקומות מסוכנים בחו"ל או בעת מלחמה ח"ו וכן בעמדות צבאיות הסמוכות לאויב וכד'] **מניחה על שלחנו** [בתוך

הבית, או בפתח הבית מבפנים, כדי שיהיה מסובב במצוות] **ודיו**. [שו"ע (סימן תרעא סעיף ה). ועיין בבעל העיטור הלכות חנוכה (ח"ב דף קיד ע"ב) דס"ל דגם כיום כשאין סכנה רשאי להדליק לכתחילה בתוך הבית אע"פ שאין סכנה, והובא בשבלי הלקט סימן קפה וכ"כ האהל מועד (הלכות חנוכה נתיב ה). וכן היה מורה ובא מעיקר הדין מרן הראש"ל הגאון ר' עובדיה יוסף [שליט"א] זצ"ל. מיהו נראה דלאחר מכן חזר בו מזה והורה דלכתחילה ידליק בחוץ או בחלון הפונה לרה"ר, וכמו שכתב להדיא בספרו חזון עובדיה חנוכה (עמ' לה ואילך, ובהערה יג שם) ושכן דעת הרמב"ם ומרן השו"ע (סי' תרע"א ס"ה). ובשו"ת יחוה דעת ח"ז (סימן קה) הנד"מ ע"ש. וגם איהו גופיה היה מדליק החנוכה בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים כפי שזכינו וראינו בעינינו. ובאמת שהרבה מהגדולים הכי ס"ל דבמקום שאין סכנה נשאר הדין כמו מעיקרא שצריך להדליק בפתח הפונה לרה"ר. וכן הורה למעשה מו"ר ועט"ר הגרב"צ אבא שאול זצ"ל. ועיין עוד בירחון יתד המאיר כסלו תשעט סימן לב].

ד. אם חלון ביתו גבוה מעשרים אמה [=כעשרה מטרים] **ממקום שעוברים ושבים שם בני אדם, שוב אין לו להניחה שם, דעד עשרים אמה** [כ-10 מ'] **שולטת עין האדם** [בהליכה רגילה] **ולא יותר**. [ונ"ל פשוט דאם יש לו חלון הפונה לכביש סואן שעוברים בו מכוניות רבות, ונהגי המכוניות יוכלו לראות את הנרות מחלון ביתו, מצוה להניחם שם, אם מפלס הכביש לא עולה על כעשר מטר מגובה חלון ביתו. ובכה"ג נ"ל שראוי לעשות הפתילות קצת עבות ע"מ שתהיה לנרות שלהבת גדולה יותר, כדי שיוכלו להבדיל במספר הנרות גם למרחוק. וגדולה מזו אני אומר, דאם מחלון אחד יראו הנרות לבני אדם העוברים ושבים ברגל, ומחלון אחר יראו לנהגי המכוניות, ומספר העוברים ושבים שבמכוניות גדול יותר, מצותו להניחה בחלון הפונה לכיון המכוניות, ששם יש פירסום הנס גדול יותר].

ה. גם אם חלון ביתו גבוה מעשרים אמה [כ-10 מ'] **ממקום הליכת בני אדם, אך ישנם כנגד ביתו בנינים גבוהים, שהדרים שם רואים את הנרות שבחלון ביתו, ידליק החנוכה בחלון הפונה לכיוון הבנינים שממולו**. [כן הורה מו"ר ועט"ר הגאון החסיד ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ואזנר ח"ד (סימן סה). שו"מ שכן ס"ל להגאון ר' ישראל יעקב פישר זצ"ל ראב"ד העדה החרדית בירושלים בשו"ת אבן ישראל ח"ט (סימן סג בהערות על מ"ב סימן תרעא ס"ק כג, דף קכו ע"א). ע"ש. וכ"ד מרן הראש"ל הגרע"י זיע"א בחזון עובדיה חנוכה עמ' לו ע"ש. מיהו יש דלא ס"ל הכי וכמ"ש בס' מצות נר איש וביתו לידיו הגי"ר אליהו שלוינגר שליט"א (סימן ה הערה טז), משם

הגרי"ש אלישיב [שליט"א] זצ"ל, וטעמו עמו, דלא תקנו חז"ל פירסומי ניסא אלא לבני רה"ר דוקא מקום שהרבים מהלכים בו, אבל לא ליחידים שעלו יחדיו מעלה מעלה, ולדעתו ידליק בפתח ביתו או בכניסה לחדר המדרגות. ע"כ. וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב (סימן שמב אות יב) ע"ש. וצ"ל דמו"ר זצ"ל ס"ל דלא שגא, ובכל גוונא שמתפרסם הנס לרבים שפיר דמי]. **ואם אין דיורים ממול חלון ביתו** [וכגון שהוא דר בקצה השכונה או שאין שם בנינים גבוהים או שעדיין לא הושלמה בנייתם וכיו"ב], **יניחנה בפתח הבית, מול המזוזה, כדי שיהיה מסובב במצוות**. [ואם ישנם שכנים עולים ויורדים בחדר המדרגות, יניחנה בטפח הסמוך לפתח מבחוץ. ואם אין שם עוברים ושבים וכגון בבנינים עם מעלית, יניחנה בטפח הסמוך לפתח מבפנים, כדי שיהיה מסובב במצוות, ויפרסם הנס לפחות לאנשי ביתו. וכמ"ש כו"ב המ"ב בשעה"צ סימן תרעא ס"ק מב].

ו. כשמדליק בחלון, לכתחילה, יתן דעתו להניח החנוכה על אדן החלון עצמו, ולא יתלה החנוכה מקיר הבית וחוצה, דבכה"ג עלול להיות שתהיה החנוכה תלויה בגובה של יותר מעשרים אמה [כ-10 מ'] **מקרקע "הבנין" למטה, וי"א דבכה"ג אינו יוצא ידי חובתו**.

ז. בנינים משותפים רבי קומות כמו שמצוי בימינו, ויש להם פתח בכניסה לחדר המדרגות, נחלקו גדולי הדורות באיזה מקום ראוי יותר להדליק. ודעת מו"ר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל ומרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, דבכה"ג ידליק בחלון הפונה לרשות הרבים. [ואם אין לו חלון כזה, ידליק בפתח הבית]. **ואילו דעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגרש"ז אויערבך זצ"ל שידליק בפתח הבנין**.

[הנה בגמרא מסכת שבת (דף כא ע"ב) ת"ר נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרה"ר. ובשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו. ע"כ. ופרש"י, מבחוץ, משום פרסומי ניסא, ולא ברה"ר אלא בחצירו, שבתיהם היו פתוחים לחצר. ואם היה דר בעליה, שאין לו מקום בחצר להניחה שם מניחה מבפנים כנגד חלונו הסמוך לרה"ר. עכ"ל. אולם התוס' (שם ד"ה מצוה) כתבו, ואם יש חצר לפני הבית מצוה להניח על פתח החצר (ולא על פתח הבית הפתוח לחצר) דאמרינן לקמן (כג ע"א) חצר שיש לה ב' פתחים צריכה שתי נרות. ואמרינן נמי (שם ע"ב) נר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני אדם, משמע לשני בתים. ואם היו מניחים על פתחי בתיהם, היה לזה מימין ולזה משמאל. אבל אי מניחים על פתח החצר אתי שפיר. עכ"ל. וכן דעת הרשב"א בחידושו (שם)

בשורה משמחת לשוחרי ההלכה

בשעה טובה ומוצלחת הופיע ויצא לאור

שו"ת **יורו משפטיך** חלק א'

נו"נ באמונה בד' חלקי השו"ע

בהסכמתם הנלהבת של גדולי הדור

מאת הרב הגאון

רבי **גדעון בן משה** שליט"א

ראש כולל ובית ההוראה "יורו משפטיך" ואב"ד לממונות ברבנות ירושלים ת"ו.

ניתן להשיג:

במשרדי המוסדות: רח' הקבלן 7 ירושלים

טלפקס: 02-6540222

להזמנות מרוכזות: 052-7002822

מחיר מיוחד לרגל ההוצאה:

בא"י 40 ש"ח בלבד

וכ"כ הרי"ד בפסקיו (שם). וכן פסקו להלכה הטור והשו"ע (סי' תרעא סעי' ה) וז"ל: נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ. אם הבית פתוח לר"ה מניחו על פתחו. ואם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר. ואם היה דר בעליה שאין לו פתח פתוח לר"ה, מניחו בחלון הסמוך לר"ה וכו'. עכ"ל. וכן פסקו להלכה הפר"ח ושאר האחרונים. והנה מה שכתבו הטושי"ע הנ"ל ואם היה דר בעליה שאין לו פתח פתוח לר"ה. ביאר מרן הבי"י (שם) דהיינו שפתח העליה פתוח לבית ואין סולם בחצר שעולים דרכו לעליה, רק נכנסים לעליה דרך פתח הבית. שאם היה פתח העליה פתוח לחצר, כגון שיורד בסולם לחצר היה מניחה על פתח החצר הפתוח לר"ה. ואם היה פתח העליה פתוח לר"ה כגון שיורד בסולם לר"ה ממש, מניחה על הפתח לדין דנקטינן כדעת התוס'. אבל הכא מיירי כשהעליה פתוחה לבית, דהשתא כי מנח לה על פתח הבית או על פתח החצר, לא מינכרא מילתא דמשום עליה הוא [דבכה"ג אין לו לכאורה שום שייכות נראית בחצר] ולפיכך מניחה בחלון הסמוך לרה"ר. עכ"ל. והובאו דבריו בלבושי שרד ובמשני"ב (סי"ק כג. ושעה"צ או' כז). ע"ש. ולפי"ז יש לדון בחדרי המדרגות של ימינו. אם חשובים כפתוחים לבית או כפתוחים לחצר. כלומר דמחד גיסא י"ל דכיון שאין פתוחים ניכרים בפתח החצר, כלומר בפתח הבניין, ופתוחים נמצאים במקום שאין עין בני רה"ר שולטת שם, [והוא כפתוחים לבית], וממילא ידליקו בחלון הפונה לרה"ר או כל אחד בפתח ביתו. ומאידך אינו דומה ממש לפתוחים לבית, דהתם כשפתח העליה פתוח לבית, היות ויש אנשים אחרים הדרים בבית, לא מינכרא [לבני רה"ר] פתח העליה שפתוחה לשם, דהכל הוי פתח אחד, לכן ידליק בעליה, משא"כ בנדון שהבתים הפתוחים לחדר המדרגות המשותף, [ולא לבית מגורים אחד], ומינכרא מילתא שהבתים פתוחים לשם, אולי הוי כפתוחים הפתוחים לחצר, דמדליקים בפתח החצר מבחוץ, והי"ג ידליקו על פתח הבניין.

ואמנם במנהגי החזו"א שבי"ט זכור לדוד (מהגר"ד פרענקל ז"ל מנהיג וותיקין ע' שס"ד) כתב שהחזו"א הדליק בפתח ביתו הפונה למרפסת, משום שדעתו דחדר המדרגות של זמנינו אין לו דין חצר שיהא יכול להדליק בפתח חדר המדרגות לרה"ר, שבחצרות שלהם היו רגילין לעשות שם את כל התשמישים, משא"כ בחדר המדרגות, וחדר המדרגות שלנו דינו כמבוי (ואין להדליק בפתח מבוי הנוטה לרה"ר, רק בפתח החצר הנוטה להמבוי או לרה"ר (כשליכא מבוי). ועיין כעין זה בחזו"א או"ח (סימן סה ס"ק נב וסימן צ ס"ק כג), לענין שיתופי מבואות. וכ"כ גם בספרו יו"ד (סימן קסח"ק ו), שאצלנו אין החצרות כי אם לאויר, לגבי דיני ממוזזה. ע"ש. ועי' גם בשו"ת אז נדברו ח"ה (סימן לט). אמנם הגרי"ז ז"ל במריסק ציוה לבנו שהיה דר בקומה שניה להדליק בפתח חדר המדרגות מלמטה הפונה לרה"ר [דלדידיה אינו תלוי בתשמישים עיין בסי' שבות יצחק (חנוכה, עמוד ו)]. וכן נחלקו בחצירות של זמנינו. דלדעת החזו"א בזמנינו שאין דרים בחצר (והחצר רק לאויר. ליקוטי דינים מהחזו"א) אין להדליק נ"ח בפתח החצר הפונה לרה"ר, וכן נהג החזו"א בעצמו (קונטרס שערי אי"ש שבריש סי' שערי אהרון על שו"ע או"ח ח"א אות ל', מבקשי תורה ח"א גליון ג', ובסי' ארחות רבינו ח"ג ע' ג'). ובסי' מעדני שלמה (עמוד קח) מביא מהגרשז"א זצ"ל שהעיקר כהגר"ז בזה דאין דין חנוכה תלוי בהשתמשות, וממילא אם יש לו מגרש מוקף גדר סביב לבנין שלו (באופן שנקרא חצר בנינו) היכא דאיכא פרסומי עדיף טפי להדליק שם. ובספר מצות נר איש וביתו (סימן ה ס"ק ו) כתב משם הגרש"ז אויערבך זצ"ל דאף שלכתחילה מקום הדלקת הנרות הוא בפתח הסמוך לרה"ר וכמבואר בשו"ע (סימן תרעא ס"ה), נראה שבנין שדרים בו כמה בני אדם, ואחד מהם כבר הדליק נרותיו בפתח הבית הסמוך לרה"ר, עדיף טפי ששאר אנשים הדרים באותו בנין ידליקו הנרות בחלון ביתם

הפונה לרה"ר, דבכך יש היכר שאלו הנרות חנוכה שהדליקם בעל הבית. ואף שלא נזכר שיש עדיפות במצוה שידעו שאלו נרות שלו דוקא, ואה"י דאם ידליקו כל דיירי הבנין למטה בפתח הסמוך לרה"ר ודאי שפיר יצאו יד"ח, מ"מ עדיף טפי שידליקו בחלון הבית דאיכא בזה פרסומי ניסא טפי שמדליקין הנרות בכמה מקומות. ע"כ. והלום ראיתי בסי' ארחות רבינו שם (אותיות כה - כח) שכי' ש"ל דאף להחזו"א שפיר דמי להדליק בפתח של חדר המדרגות, דנהי דלא מהני מדין פתח החצר, אבל מהני מדין פתח כניסת הבית, דאף פתח זה חשיב פתח ביתו, אף שכמה אנשים נכנסים לביתם דרך ביתם (חשיב פתח הבית של כל אחד ואחד). ויש לציין עוד, כי בסי' מעדני שלמה (עמוד קז) מביא משם הגרשז"א ז"ל שיכולין להדליק על המעקה של מרפסת הפונה לרה"ר, אף שאינו לא פתח (היוצא למרפסת) ולא חלון, כיון שהנרות נראין משם לרה"ר ואיכא פרסומי ניסא (וע"ש משמו דמעיקר הדין יוצא בכל מקום שידליק בביתו ומה שאמרו שידליק בטפח הסמוך לפתח אינו לעיכובא, והוא רק עדיפות, והעיקר הוא הפרסומי ניסא, ואף אם יתלה המנורה מקיר ביתו שלא במקום חלון או פתח יצא), אבל בסי' שבות יצחק (עמוד י) מביא מחכם א' שאינו רשאי להדליק שם, וע' בסי' ארחות רבינו ח"ג (עמוד ז אותיות כ - כג). ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ג (סימן רט"ו אות ג) כתב, דאם יש להמרפסת כיסוי גג ידליק בקצה המרפסת הפונה לרה"ר, דאז המרפסת נחשבת כאחד מחדרי הבית (והמעקה חשיב כחלון) אבל אם אין גג דינו כחצר, ומדליק על יד הפתח שמביתו למרפסת, דבעליה תקנו בחלון. וכתב עוד שם בסי' מעדני שלמה (עמוד קט) משם הגרשז"א זצ"ל דכשמדליק בפתח הבית הנוטה לרה"ר אין צריך צורת הפתח הכשר לענין שבת, דכל משניכר שבמקום זה נכנסים לחצר ביתו סגי (וידליק שם בצד ימין כיון שפטורה ממוזזה) ודלא כהגר"ז שהקפיד בזה. ע"ש. ועשו"ת מקדש ישראל חנוכה (סימן מו). ובשו"ת תפלה למשה ח"ב (סימן מו) האריך בזה ובסוף דבריו מסיק, דמי שדר בקומות שאינם גבוהים כי אמה מקרקע רשות הרבים, ידליק נ"ח בחלון או במרפסת הסמוכה לרה"ר מבחוץ. ואם הוא גבוה מכ' אמה ידליק על פתח ביתו מבפנים וכו'. ע"ש. ויש המהדרין על עצמם ולאחר שהדליקו במקום אחד [כ"א כהוראת רבותיו, במקום שלדעתו עיקר מצותה], מדליקין עוד נר א' בודד במקום השני, כדי לצאת אליבא דכו"ע במצוה חביבא דפרסומי ניסא [וגם כדי לא להכנס לחשש כל דהוא בענין ברכות. ועיין בסי' מועדים וזמנים ח"ו (סימן פה). ובספר נר חנוכה (פ"ד סעיף ב עמוד צח) ע"ש. וראה בזה לקמן]. ודעת מו"ר ועט"ר הגאון ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל היתה שלא ידליק בפתח חדר המדרגות, אלא בחלון הפונה לרה"ר (או בפתח ביתו, כל א' כדינו, כנזכר לעיל). וטעמו ונימוקו עימו כסברת החזו"א זצ"ל, והוסיף עוד ואמר שכן מתבאר ע"פ מש"כ הבי"י והבי"ח (סימן תרעא סעיף ה), שאם היה דר בעליה שאין לו פתח פתוח לרה"ר מניחו בחלון הסמוך לרה"ר. ופירשו הם ז"ל דאין לו פתח פתוח לרה"ר, ר"ל וגם אין לו פתח פתוח לחצר, אלא פתוחה היא לבית. (דאם היה פתח העליה פתוח לחצר היה מניחה על פתח החצר שהוא פתוח לרה"ר. ואם היה פתח העליה פתוח לרה"ר היה מניחה על הפתח). וכ"כ המשנה ברורה (שם ס"ק כג) ובשעה"צ (או' כז). ומשמע דאירי שבעל העליה אין לו פתח אחר אלא לבית (התחתון) של השכן האחר, ואין לזה שדר בעליה כניסה פרטית לביתו, ואם ידליק בפתח הבית של שכנו הפונה לרה"ר לא יהיה היכר שהוא הדליק הנרות, ע"ש בב"י ובב"ח. ולפי"ז בחדרי המדרגות דידן ג"כ אין ניכר מי הדליק החנוכה, וממילא חזר הדין שמדליק בחלון. ובפרט לשיטת החזו"א דחדרי המדרגות שלנו כיום, אין להם דין חצר, דלא עושים בהם תשמישי דירה, וממילא אפשר שדומין למש"כ השו"ע בדין הנ"ל, או עכ"פ הוי כביתי' השותפין שאין היכר מי המדליק, וחזר הדין שידליק בחלון הפונה לרה"ר. והוסיף עוד,

שאים באמת אין ההלכה כמ"ד שצריך להדליק בפתח חדר המדרגות, [והוא כפתח המבוין], נמצא א"כ שהדליק את החנוכה מחוץ לביתו ולשער מקומו, וייתכן שלא יצא י"ח כלל, וגם ברכתו היא בחשש ברכה לבטלה. דנר איש ויביתו אמרו חז"ל, משא"כ אם ינהג כאמור דליכא להאי חששא. עכתד"ק. וכן העיד בשו"ת שבת הלוי ואזנר ח"ז (סימן פד), שהמנהג כיום להדליק בחלון לדריים בעליה בבנינים רבי קומות, וכ"כ בשו"ת תפלי"מ הני"ל. ואכמ"ל יותר בזה, ועוד חזון למועד בס"ד. וכן נראה דעת מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל ע"פ מש"כ בחזון עובדיה חנוכה (עמ' לג-מא). והכי עבד עובדא בנפשיה, שהיה מדליק בחלון ביתו הפונה לרה"ר ולא בפתח חדר המדרגות. ודו"ק. ודע דמה שהבאנו שהיה מי שרצה לומר דבכה"ג ידליק בבית בחלון הפונה לרה"ר, ובלי אומר ודברים ירד לפתח הבניין וידליק גם שם חנוכה נוספת, או לפחות נר אחד כעיקר הדין, ויצא בכך אליבא דכו"ע. ומו"ר הגר"ב"צ א"ש זצ"ל התמרמר על זה מאד, ולא היית דעתו נוחה מזה, ואמר שעצות כגון דא מרפסות את פסיקת ההלכה הצרופה וכו'. ובפרט במקום שיש בו הוצאת ממון, דלא מצינו שחיבו אדם לקיים מצוה פעמים. ומעולם לא ראינו מי מגדולי הפוסקים, כמו המ"א נט"ז הא"ר ודומיהם, שיכריעו כן במחלוקת כיו"ב בנר חנוכה. ובפרט שהוא מילתא דרבנן. ועוד שאין לדבר סוף וכו'. ולכן לא ניח"ל למו"ר בעצות כגון אלו כלל].

ח. בכל מקרה יראה להניחה לכתחילה בתוך עשרה טפחים לקרקע הדירה, ולפי דעת רבותינו המקובלים קצת למעלה מז' טפחים [= 56 ס"מ], אך לא פחות מג' טפחים [= 24 ס"מ] מהקרקע. [חזון עובדיה עמ' לג. וע"ש לענין דיעבד]. **וכל זה נמדד מגובה שלהבת הנרות** (בזמן הדלקתן. פמ"ג מ"ז סימן תרע"א ס"ק ה. ומשנ"ב שם שעה"צ ס"ק לג).

ט. אם כדי לפרסם הנס יצטרך להניחה למעלה מגובה עשרה טפחים, וכגון שהוא דר בעליה והחלון הפונה לרה"ר בביתו גבוה מ' טפחים, עדיף יותר להניחה בחלון ולפרסם הנס לבני רה"ר, אע"פ שיצטרך לוותר על הדין דעשרה טפחים, דפרסום הנס לבני רה"ר עדיף טפי. [כ"כ המשנה ברורה בסימן תרע"א ס"ק כז משם המ"א א"ר וח"א. וגדולה מזו איתא בשעה"צ שם או"ל משם הח"א אליבא דהמ"א, דאפילו אם היה לו תרתי לטיבותא, טפח הסמוך לפתח וגם למטה מעשרה טפחים, אבל אם יניחנה בחלון הסמוך לרה"ר (שאינו פתח, וגם גבוה מ' טפחים), יפסיד את שניהם, מ"מ חלון עדיף משום פירסומי ניסא. ע"ש].

החיובים בהדלקה

- מצות נרות חנוכה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הניסים שעשה לנו. [רמב"ם פ"ד מחנוכה ה"ב] **ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה, שואל על הפתחים או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק.** [שו"ע סימן תרע"א סעי' א].

- אשה מדלקת נר חנוכה שאף היא חייבת בה. [שו"ע סימן תרע"א סעי' ג. לפי שאף הן היו באותו הנס. וני"מ שאם יש לה בית לעצמה חייבת בני"ח. וכן שיכולה להוציא הגברים וב"ב י"ח במקום הצורך. ועוד].

- סומא ל"א שהוא נשוי, אשתו תדליק נר חנוכה ותברך, ואם אינו נשוי [או שאין אשתו עמו] יכול להדליק בעצמו ולברך, כיון שיש בהדלקתו פרסומי ניסא לאחרים. [חזון עובדיה חנוכה עמ' קיג. ושם בהערה עמ' קטו, דהסומא מוציא גם את האחרים ידי חובתם].

- אם בעה"ב חולה, ואינו יכול לקום ולהדליק במקום הנחת החנוכה, לא יביאו בני הבית החנוכה לידו שידליקה ואח"כ יניחוה במקומה, אלא ימנה בעה"ב שליח שידליק הנ"ח במקום הנחתם, והשליח יברך וידליק הנרות. [אבל לא יתנו לבעה"ב לברך והשליח ידליק, דבכל מקום עושה המצוה הוא המברך. חזון עובדיה חנוכה עמ' קטז. והליכות עולם כרך א עמ' ס. ודלא כבן איש חי פ' וישב סעי' ו.ע"ש].

- בחורי ישיבה מבני עדות המזרח [אפילו אותם הלנים בפנימיה של הישיבה] **וכן חיילים הנמצאים בצבא, והוריהם מדליקים עליהם בביתם, יוצאים ידי חובה בהדלקת הנרות, ואינם צריכים להדליק נרות חנוכה בעצמם. וגם לא להשתתף בפרוטה במקום המצאים. ואם ירצו להחמיר על עצמם ולהדליק בכל זאת, עכ"פ לא יברכו על הדלקתם.** [כן הורנו מו"ר הגר"ב"צ אבא שאול זצ"ל ואמר שזו הייתה הוראת מרן ראש הישיבה רבינו עזרא עטייה ע"ה. ושאיין בודקין מן המזבח ומעלה. וכ"פ מרן הראש"ל בשו"ת יחיה דעת (חלק ו סימן מג) וחזון עובדיה חנוכה עמ' קנו. ומ"מ טוב שיקפידו לשמוע את ברכות ההדלקה בבית הכנסת או מחבר מבני אשכנז שנוהג להדליק בברכה. ובני אשכנז נהגו שהבנים מדליקים בברכה מכל מקום, באשר הם, מדין מהדרין מן המהדרין].

- ואם אין הוריהם מדליקים עליהם, חייבים להדליק במקום מגוריהם, בברכה. וכן אם יש ספק אם ההורים מדליקים, יכיון שלא לצאת בהדלקתם, וידליק בברכה. וכן אם הבחורים נמצאים בא"י והוריהם בארה"ב, דבשעת צאת הכוכבים בא"י, עוד לא הדליקו ההורים נר חנוכה, בכל אלו ידליקו גם הבחורים הספרדים- בברכה. [וטוב שבכל הני"ל יכיון שלא לצאת בנר הוריו. חזון עובדיה עמ' קמד- קנב ע"ש. ובאור לציון ח"ד פרק מז שאלה א].

- וכן אם הם נמצאים במקום מבודד שאינם רואים נר חנוכה כלל, ידליקו במקומם בברכה אף שמדליקים עליהם בביתם. [חזון עובדיה חנוכה עמ' קנו. בתוך סעי' ד].

- משפחה השוהה בבית מלון בימי החנוכה [ולא השאירו מבני הבית בביתם הקבוע], **אם בעלי המלון מרשים להם להדליק נ"ח בחדרם, ידליקו בפתח החדר השכור להם, או בחלון חדרם הפונה לרשות הרבים, בברכה. ובפרט אם הם מתארחים ב"חדרי גן" שהם מחוץ לבניין המלון, ינהגו כאמור. אך אם בעלי המלון לא מרשים להדליק אש בחדרים** [וכך הוא הנוהג הקבוע כמעט בכל בתי המלון בעולם, שאוסרים להדליק אש בחדרים, כלל ועיקר. ומי שרוצה להדליק בחדרו צריך לבקש רשות מיוחדת לכך. ואינו רשאי להדליק נגד דעתם של בעלי המלון, גם אם ישב לשמור על נר החנוכה במשך כל זמן הדלקתו. דתנאי שבממון (של בעלי המלון) תנאו קיים. ואם עובר ומדליק הוה ליה שואל (וה"ה שוכר) שלא מדעת, דחשיב גזלן. כן הורה לנו מו"ר הגר"ב"צ אבא שאול זצ"ל]. **ולכן ידליקו הנרות בברכה בלובי של כניסת המלון, דהוי כפתח הבית בעבורם.** [כיון דהוו ככמה בעלי בתים הדרים בבית אחד. דכל אחד מדליק לעצמו. ולא רשאים להדליק בחדר האוכל. דלא חשיב ביתם כלל. כיון שמושכר להם לזמני האכילה בלבד ותו לא. ואפילו ירצו לשהות שם יותר, בעלי המלון לא מרשים להם, ויפנו אותם משם. וא"כ הו"ל חדר האוכל כמסעדה בעלמא מחוץ לבית, דלא מקרי "ביתו". כ"ד מו"ר הגר"ב"צ א"ש זצ"ל. ובחדרים- אינם רשאים להדליק כנ"ל. אבל בלובי של המלון יש רשות לכל השוכרים חדרים במלון

לשהות שם כאוות נפשם, לאכול שם, לנוח, לשחק ואפילו לישון שם, ואין פוצה פה. נמצא דהלווי הוי כחדר ה"סלון" שבבית, דחשיב כחלק מהבית ששכרו, ושפיר יכולים להדליק שם בברכה ולצאת ידי חובתם. ובתשובה כ"י הארכתי בזה, לא עת האסף. ועיין בשו"ת אבני דרך (ח"ז סי' קיח) שהביא כן גם בשם הג"ר יוסף ליברמן בעל המשנת יוסף. וכע"ז בשם בעל הנטעי גבראל. ובשו"ת ברכת יהודה ברכה (ח"ו סימן לא) הביא כן גם מספר מבית לוי ואזנר שידליק ויברך בלובי של המלון. ושכן הורה הגר"י קרליץ זצ"ל ועוד ע"ש. ואע"פ שיש חולקים וס"ל שלא יברך בלובי המלון, וכ"כ בעל הברכת יהודה עצמו. מ"מ הנלע"ד כתבתי. והבוחר יבחר.

הדלקה בבית הכנסת ובמקומות ציבוריים

- **נוהגים להדליק בבית הכנסת. מדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא.** [שו"ע סימן תרעא סעי' ז. חזון עובדיה עמ' מט. ועיין בשו"ת הראשון לציון ח"א עמ' רכד באורך].

- **זמן ההדלקה. בבית הכנסת מדליקים נרות חנוכה בין מנחה לערבית עם שקיעת החמה, ואע"פ שזמן הדלקת נר חנוכה לכל אחד בביתו הוא בצאת הכוכבים, מכל מקום הואיל ואי אפשר לעכב את הקהל שיוצאים מבית הכנסת מיד אחר ערבית, לכן מדליקים עם שקיעת החמה בין מנחה לערבית, כדי שבמשך כל הזמן של תפלת ערבית הציבור יראו את נרות החנוכה, ואיכא פרסומי ניסא.** [חזון עובדיה חנוכה עמ' סט].

- **בערב שבת אם אין עשרה אנשים בבית הכנסת, אין לברך על הדלקת נרות החנוכה, כי פרסומי ניסא לא שייך בפחות מעשרה. ואם ידוע שלאחר מכן יבואו עוד אנשים וישלימו למנין, ויראו את נרות החנוכה דולקות, רשאי הש"צ להדליק בברכה. ואף נשים וקטנים שהגיעו לחינוך, מצטרפים לעשרה.** [משום דהוי מטעם פרסומי ניסא ולא משום דבר שבקדושה. חזון עובדיה חנוכה עמ' נב. ומזמן הסתפקתי מהו לשון דנשים וקטנים "מצטרפים", מי בעינן לפחות ששה או שבעה גברים גדולים, ורק מצרפים להם שלוש נשים, או שמא אפשר שיהיו גם רוב נשים, וסגי בהכי דהוי משום פרסומי ניסא. שוב עיינתי בשו"ת רב פעלים (ח"ב סימן סב) שהוא מקור האי דינא, וציינו רבינו בהערה שם, ושם כתב להדיא דאפילו בעשר נשים לבד אפשר לברך דומיא דמגילה ע"ש. ועשו"ת יבי"א ח"י או"ח סי' נ"ה או"ל"ז. רק דלאחר מכן יצטרכו להגיע עשרה גברים כי היכי דלהוי חיובא דתפלת ערבית, כדין בית כנסת. ודו"ק. ובשו"ת אור לציון ח"ד עמ' רנא כתב דאין נשים מצטרפות לזה, כיון שעיקר ההדלקה בבית הכנסת נתקנה לגברים. ע"ש].

- **במוצאי שבת. מדליקין נ"ח** [לאחר צאת השבת כמובא ב] **לאחר תפלת ערבית, קודם ההבדלה, כדי שהציבור יראו נרות החנוכה לפחות במשך זמן ההבדלה. מיהו בבתי כנסת שלא נוהגים להבדיל בהם במוצ"ש, ידליקו לאחר תפלת העמידה ואמירת חצי קדיש** [לאחר שכבר יצאה השבת], **כדי שיראו הציבור נרות החנוכה משם ועד לסיום תפלת ערבית.**

- **הדלקה במקומות ציבוריים** (שאינם בית כנסת) **כגון בכנסים, וכן בחתונות בר מצוה וכיו"ב. נחלקו האחרונים אם אפשר לברך שם על ההדלקה או לאו. ולדעת מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל המדליק שם נר חנוכה בברכות, יש לו על מה שיסמוך** [שו"ת יביע אומר ח"ז סימן נז. ושוב בחזון עובדיה חנוכה עמ' מז. ושכן ס"ל למשנת יעקב רוזנטל ועוד. וכתב בשו"ת הראש"ל ח"א סימן

נח, דהנ"מ אם מתעכבים שם בשביל המסיבה כמו חתונה בר מצוה וכד'. אבל אם האסיפה היא מקרית, כמו המתנה בקופת חולים או הסועדים כ"א בנפרד במסעדה וכד'. גם לשיטה זו ידליקו בלא ברכה]. **מיהו לדעת מו"ר הגב"צ אבא שאול זצוק"ל אין לברך על הדלקה במקומות אלו** [ואמר שאפילו יהיו שם אנשים שלא מדליקים בביתם, לא מהני משום שאינו "ביתם", וגם אם יתפללו שם ערבית ג"כ לא מהני, משום שאין זה בית כנסת. וכ"כ הגר"ש ואזנר בשו"ת שבט הלוי ח"ד (סימן סה) והגרש"ז אויערבך בספר שלמי מועד (עמ' רלז) ובשו"ת מנחת יצחק ח"ו (סימן סה או' ג) ובשו"ת צ"ץ אליעזר חט"ו (סימן ל) ובשו"ת קנן תורה ח"א (ססי קלא), ובשו"ע המקוצר רצאבי (סימן קכ סעי' טז הע' לו), דאין לברך].

סדר הברכות

- **קודם שידליק הנרות מברך: אשר קדשנו במצוותיו וציונו להדליק נר חנוכה** (ובני אשנו נוהגים לומר נר "שלי" חנוכה). **וברכת שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. ובלילה הראשון מוסיף לברך גם ברכת "שהחיינו"**. [שו"ע סימן תרעו סעי' א-ב. ויברך "כל" הברכות קודם שידליק, ורק בסיום כל הברכות יתחיל בהדלקת נרות המצוה].

- **שכח ולא בירך קודם ההדלקה, אם עדיין לא סיים הדלקת כל הנרות של אותו לילה** [כולל נרות ההידור], **רשאי לברך כל הברכות כרגיל. אבל אם סיים הדלקת כל הנרות, אינו רשאי לברך עוד ברכת "להדליק נר חנוכה"** (אע"פ שלא הדליק עוד השמש, לפי שהוא נר חולין). **מ"מ יכול לברך ברכת "שעשה ניסים"** (ושהחיינו. משנ"ב תרעו ס"ק ד) **תוך חצי שעה ראשונה מההדלקה.** [חזון עובדיה חנוכה עמ' קל]. **ואם נזכר שלא בירך שהחיינו מאוחר יותר** (כגון לאחר חצי שעה מההדלקה או למחרת), **יברך שהחיינו בשעת ההדלקה בלילה השני או השלישי וכו', עד ליל שמיני.** [שו"ע סי' תרעו ס"א. וחזון עובדיה עמ' קלו ואל"ך. ועשו"ת יורו משפטיך ח"א סי' ח"י].

- **בירך והתברר שלא היה שמן במנורה או שנשפך השמן לאחר שסיים הברכות, ימלא הבזכים בשמן חדש, וידליק ללא ברכה, משום דספק ברכות להקל.** [עיין היטב בספר בית מתתיהו להרה"ג ר' מתתיהו גבאי שליט"א ח"ג סימן יג. שהאריך בזה בטוב טעם ודעת. והביא כל הצדדים וצידי צדדים ודעת גדולי הפוסקים בזה. ומסיק ג"כ דסב"ל. ע"ש].

סוגי השמנים והפתילות

- **כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, ושמן זית מצוה מן המובחר.**

- **שמן זית להדלקה, כשר לכתחילה להדליק בו נר חנוכה, ואין צריך להדר אחר שמן זית לאכילה דווקא.** [דכל מה ששמן זית הוא מן המובחר, דהוי דומיא דהמקדש. ולא בעינן דומיא ממש, דהא בודאי שאין צריך כתיב למאור שיהא מהטיפה הראשונה וכו'].

- **שמן רגיל** (קנולה סויא וכד') **עדיף מנרות שעווה.** [דסוף סוף הוא שמן ודמי טפי למנורה דמקדש].

- **נרות חשמליים. מנורה רגילה המחוברת לזרם החשמל** (זרם חילופין) **אין יוצאין בה ידי חובת נר חנוכה** [מסקנת האחרונים. עיין חזון עובדיה עמ' צג-צז באורך וכ"כ מו"ר הגר"צ א"ש זצ"ל].

תדיר קודם. [חזון עובדיה חנוכה עמי' עא סעי' ד ודו"ק היטב בלשוננו].

- ומנהגו שאנו מתפללים ערבית בשקיעת החמה ממש (ולא קודם לכן) ומזדרזים להגיע הביתה קרוב לצאת הכוכבים, ולהדליק נר חנוכה בזמנה. [ולאחר ההדלקה קורין גם ק"ש בזמנה. וכך נהגו רבותינו זיע"א מרן הראש"ל ומו"ר הגרבי"צ א"ש זצוק"ל ועוד].

אמירת "ועל הניסים"

- מזכירים "ועל הניסים" בתפילה ובברכת המזון.

- שכח ולא אמר, כל שהזכיר שם שמים של חתימת הברכה, בדיעבד אין מחזירין אותו.

- בברכת מעין שלוש, אין מזכירין ועל הניסים כלל. [חזון עובדיה עמי' קצח].

- אכל סעודה ביום האחרון של חנוכה ומברך ברהמ"ז? לאחר צאת הכוכבים במוצאי חנוכה, מזכיר בה ועל הניסים, וכדעת מרן השו"ע. [סימן קפח סעיף י. וחזון עובדיה עמי' רז].

- והני מילי שלא התפלל ערבית, לפני ברהמ"ז, אבל אם כבר התפלל ערבית, לא יאמר עוד ועל הניסים ברהמ"ז, דלא להוי כתרתי דסתר. [שו"ת יחיה דעת ח"ג ססי' נה].

דיני הסופגניה

חיוב חלה

א. הלש עיסה שיש בה קמח כשיעור חלה [שהוא עשירית האיפה. י"א 1.566 ק"ג, וי"א 1.650 ק"ג. עשו"ת יחו"ד ח"ד (סימן נה). והליכות עולם כרך ה (עמי' רכד)]. על מנת לאפותה בתנור, צריך להפריש ממנה חלה בברכה.

ב. הלש עיסה [ואפילו בלילה עבה, כפי המצוי בסופגניות שלנו כיום] שיש בה שיעור חלה על דעת לטגנה בשמן עמוק או לבשלה במים, ואכן כך עשה, פטור מהפרשת חלה. [הנהגה בד"ץ זה נחלקו ר"ת והר"ש בביאור המשנה (חלה פ"א מ"ה). ופסק מרן בשו"ע יו"ד (סימן שכט סעיף ג) כהר"ש לפטור כה"ג. וכ"פ הראש"ל בספרו הליכות עולם כרך ה (עמי' רכד סעיף ב). וכ' דמה שחשש מרן באו"ח (סימן קסח סעיף יג) לדעת החולקים וכתב דירא שמים יצא י"ח שניהם לענין הברכה, הוא לחומרא בעלמא. ועוד דחלה בזמן הזה דרבנן וספיקה לקולא. והביא גם מש"כ מו"ר בשו"ת אור לציון ח"ב (פ"ב במקורות עמי' צח), דממה שמרן השו"ע לא הזכיר כלל ביו"ד את דעת החולקים, משמע שחזר בו ממ"ש באו"ח לחוש לכתחילה לדעת המחייבים, ועוד שהעיד בב"י ביו"ד ש"המנהג" כהר"ש וסייעתו, ומשנה אחרונה עיקר]. ואם ירצה להחמיר על עצמו ולהפריש חלה [ולקרא לה שם, יהרי זו חלה תרומה], צריך להזהר שלא לברך על הפרשתה. [משום שהש"ך יו"ד שם הקשה על השו"ע מהא דאו"ח סימן קסח, ופסק שיפריש חלה בלא ברכה. וכ"פ הרב בן איש חי (פרשת שמניי הלכות חלה סעיף ד). והרב כה"ח או"ח (סימן רמב או' כז). ע"ש. ומ"מ לענין ברכה ודאי נקטינן דסב"ל].

ג. אפילו כשעושה אותה על דעת לבשלה וכיוצא בו, אם דעתה לאפות ממנה מעט, ואפאתו, אפילו אין באותו מעט שיעור חלה, כולה מתחייבת בחלה. [לשון מרן בשו"ע יו"ד סימן שכט סעיף ד]. ולכן צריך לשים לב שאם לקחו חלק מאותה עיסה של הסופגניות, ואפו אותה, מתחייבת כל העיסה בחלה.

- מי שהיה אנוס ואינו יכול להדליק נר חנוכה באש רגילה, ויש באפשרותו להדליק בפנס חשמלי, ומסדרו באופן שיהיה ניכר שהוא לשם נר חנוכה. יש מתירים להדליק ולצאת בו ידי חובה, ואפילו בברכה. ויש חולקים. וקו"ל ספק ברכות להקל. [הנהגה דעת מרן הגרבי"צ אלישיב זצ"ל שו"ת קובץ תשובות ח"ג (סימן קג) דשפיר יוצא בו י"ח. וכ"ד הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה (מועדים עמי' רפג). ושלמי מועד עמי' ר). וכמדומה דס"ל דהוא בכלל "כל" השמנים והפתילות כשרים לני"ח. לעומתם דעת מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף בכמה מקומות בספריו ובחזון עובדיה חנוכה עמי' צג-צז, דלא מהני, וא"א לצאת בהם י"ח. ואפילו אם כבר הדליק בהם, ושוב נזדמן לו שמן, ס"ל דיתחזר וידליק בברכה. ע"ש. וכ"ד מו"ר הגרבי"צ א"ש דאין יוצאין י"ח בנר חשמלי וגם לא בפנס חשמלי, דלא הוי דומיא דהמקדש, וסב"ל. ודע דבמנורת "לד" אפשר דכ"ע מודו דלא מהני, דלא מקרי "הדלקה". ודו"ק].

- מותר להדליק נר חנוכה בנר המפיץ ריח טוב או מנגן בשעת הדלקתו. [שו"ת ירו' משפטיך ח"א סימן יט מפי ספרים ומפי סופרים. ע"ש].

אכסנאי (אורח)

- אכסנאי [אורח] המתארח בבית בעל הבית, משתתף בפרוטה עם בעל הבית ויוצא י"ח בנר בעל הבית.

- המתארח בשבת אצל קרובי משפחה (הורים וכד'), יקדים להגיע בערב שבת מוקדם ויצא בנר בעה"ב, מדין אכסנאי.

- מוצאי שבת. התארח בשבת בבית קרובי משפחה או חברים. אם יכול להשאר שם לישון אצלם גם במוצ"ש, יעשה כן, והכי עדיף. אם אינו יכול, וחייב לחזור לביתו. הרי שיזדרז לצאת לביתו בהקדם האפשרי, יקפיד שלא לאכול שם סעודה רביעית, וטוב שיעשה גם כוונה נגדית שלא לצאת בנר בעה"ב, וכשיגיע לביתו שישן שם, ידליק נ"ח בברכה (ואפילו אם הגיע בשעה מאוחרת). [כן הורנו מו"ר הגרבי"צ אבא שאול זצ"ל. וכ"ד מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף. חזון עובדיה עמי' קנה. ע"ש. ויש חולקים].

דינים מיוחדים בחנוכה

- חנוכה מזהב או מכסף והכוסיות שבהם מניח השמן עשויות מזכוכית, שפיר חשיב כמדליק בחנוכה זהב או כסף, דהכוסיות בטלות לעיקר המנורה. [כן הורנו מרן הראש"ל זיע"א למעשה. וכ"כ בילקוט יוסף רבינו הראש"ל חנוכה עמי' קמד מהדורת תשעג. וכ"פ מקור נאמן סי' תקמז. ועוד. ודלא כמי שחך להחמיר בזה].

- כוסיות החנוכייה המיוצרים ע"י גויים ואינם טבולים, מותר להשתמש בהם ללא טבילה, דלא הווי כלי סעודה, ופטורים. [כ"ד מרן הראש"ל בחזון עובדיה. וכ"פ בספר בית מתתיהו ח"ג (סימן כו). ועוד].

- ערבית ונר חנוכה. בהגיע צאת הכוכבים ויש לפנינו מצות נר חנוכה ותפילת ערבית. נר חנוכה קודם משום דהוי מצוה עוברת. ואח"כ יתפלל ערבית דזמנה כל הלילה (או עכ"פ עד חצות). [כן פסק לנו מו"ר הגרבי"צ א"ש זצ"ל. וכ"ד מרן הראש"ל בשו"ת יחיה דעת חלק ז (סימן רז או' ו. ובספר מאור ישראל על הש"ס ח"ג עמי' שכט. וכ"מ בחזון עובדיה עמי' עא ריש סעיף ד. ע"ש].

- מיהו אם התאחר כבר, ועברה גם החצי שעה שלאחר צאת הכוכבים, יתפלל ערבית תחילה, משום תדיר ושאינו תדיר,

ברכה

א. עיסת סופגניות שעירבו בה סוכר או דבש [או חומר ממתק אחר], וטיגונוה בשמן עמוק, ברכתה "בורא מיני מזונות", ולאחריה ברכת "מעין שלוש". [אע"פ דמרן השו"ע באו"ח (סימן קסח סעיף יג) הביא מחלוקת ראשונים בדין זה, וכשמדובר בעיסה עבה (כעיסת הסופגניות שלנו), י"א שברכתה המוציא וברהמ"ז, וסיים השו"ע דירא שמים יצא י"ח שניהם ולא יאכלם אלא ע"י שיברך על לחם אחר תחילה. ע"ש. מ"מ כשעירב בה חומר ממתק ברכתה מזונות לכו"ע, דלא גרע מכל פת הבאה בכסנין המבואר בסעיף ז שם דאפילו אפאז מברך מזונות ומעין שלוש, וכ"ש בני"ד. ועד כמה שידוע לנו, לאחר בירור וחקירה ודרישה, כמעט כל המאפיות בארץ מערבים חומר ממתק בעיסת הסופגניות, בכמות ניכרת, ולכן דינם כאמור. וכן ראוי ללמד לנשים המכינות סופגניות בביתן, שיתנו סוכר בעיסה. ופשוט דמה שמזריקים ריבה לתוך הסופגניה (לאחר טיגונה), וכן מה שמפזרים סוכר ע"פ הסופגניה, לא מעלה ולא מוריד לנ"ד. ואם לא עירב בה חומר ממתק כמו ה'ספינג' המצוי אצל המרוקאים וכד', נראה דכיון שעיסתן אינה דלילה דיה, לכאורה באנו למחלוקת שהזכיר מרן באו"ח (סימן קסח הני"ל). ולדעת מרן הגר"ע יוסף [שליט"א] זצ"ל נראה דאכתי לא איפרק מחולשה, דאע"פ שפטר העיסה מחלה, כנ"ל, היינו מפני מש"כ השו"ע ביו"ד שם לפטור מחלה בסכינא חריפא, ומשום סד"ר לקולא, אבל הכא שכתב בשו"ע דיר"ש יצא ידי שניהם, ואיכא צד לחייב ברהמ"ז [ועיין יחו"ד ח"ה סימן ג], אפשר שעדיין יש לחוש עכ"פ לחומרא למש"כ בשו"ע, דסוף סוף מרן השו"ע אמרה בדוכתא. וצ"ע. אמנם לפמש"כ באור לציון ח"ב (עמ' צח) דמרן ביו"ד חזר בו ממש"כ באו"ח, והעיד ביו"ד שכן המנהג כהמקילין, ממילא גם לענין ברכות נפשט לקולא, וברכתם מזונות ומעין ג', וכמ"ש שם. ודו"ק. ושמעתי גם משמיה דהגאון ר' שלום משאש זצ"ל שאמר שהמנהג להקל כהרמ"א בזה, לחושבם למזונות. ואכמ"ל].

ב. גם אם אכל מהסופגניות שיעור קביעות סעודה [230 סמ"ק בנפח וי"א 216 סמ"ק. שהם כשתי סופגניות המצויות בינינו כיום], **אינו מברך עליהם אלא "בורא מיני מזונות" ולאחריהם "מעין שלוש"** [על המחיה], **כיון שנחשבים כמעשה קדירה לענין זה**. [אמנם נחלקו האחרונים בדין הקובע סעודתו על מעשה קדירה כגון איטריות, מקרונים, כוסכוס וכיוצא בהם אם יברך המוציא וברהמ"ז כדין הקובע סעודתו על פהב"כ או שיברך מזונות ומעין ג' בלבד. עיין באחרונים סימן קסח. מ"מ לדינא נקטינן שאין דין קביעות סעודה על מעשה קדירה ותבשיל של מיני דגן, דלא הוי תורתא דנהמא, ומברך מזונות ומעין שלוש. וכ"כ המשנ"ב (שם ס"ק ע) בשם הגר"ע והגר"ז. וכן מסקנת מרן החיד"א בברכ"י (שם סק"ג). וכן פסק בשו"ת יביע אומר ח"ח (או"ח סימן כא) באורך וברוחב ע"ש].

בישולי גויים

א. במקומות שהישראל מדליק את האש והגוי מטגן את הסופגניות בשמן, נחלקו הפוסקים אם יש בזה משום בישולי גויים או לא. [דלכאורה תליא במחלוקת הפוסקים דאו"ח סימן קסח סעיף יג. ולהסוברים דעיסה מטוגנת ברכתה המוציא וברהמ"ז, דינה כפת [ושייך בה עכ"פ קביעות סעודה] וממילא מהני בה נמי זריקת קיסם ע"י ישראל וכ"ש הבערת האש. ולהסוברים דברכתה מזונות ומעין ג', ולא שייך בה קביעות סעודה כיון דהוי מעשה קדירה, ממילא דינה כתבשיל, ולא מהני בה קיסם או הבערת האש ע"י ישראל. מיהו דעת הרמ"א ביו"ד (סימן קיב) דמהני קיסם גם בתבשיל ולא רק באפיה. וכתב בשו"ת יחיה דעת ח"ה (סימן נג) דאם הטיגון נעשה בבית [או במפעל] של ישראל איכא ס"ס להקל דאין בו משום בישוי"ג. ע"ש טעמו ונימוקו. ויש חולקים וס"ל דלא מהני ס"ס ככה"ג, עמש"כ בזה בשו"ת שמש ומן ח"ב (חיו"ד סימן יב-ג). ומש"כ להשיבו בשו"ת יבי"א ח"ט (יו"ד סימן ז). ע"ש. ומ"מ כי בשו"ת יחו"ד (שם) דלנוהגים להחמיר תמיד מלאכול אפילו פת נחתום גוי, עליהם להזהר גם בסופגניות אלה, ותע"ב. ודע, דדעת מו"ר ועט"ר הגרב"צ אבא שאול זצ"ל הייתה דאם הטיגון נעשה במחבת חשמלי [או בכל כח חשמלי אחר] אין בו משום בישוי"ג, וטעמו ונימוקו עמו, דכיון שהזרם הוא זרם 'חילופין' ובכל רגע מתחדש כח החשמל מחדש ומה שבא כעת לא היה בעולם רגע קודם לכן, לכן א"א לייחס את כח החשמל למאן דהוא [גם לא לגוי המפעילו, או המטגן בו] ולכן לא שייך בו איסור בישוי"ג. [וה"ה לשאר דיני התורה, פעמים לקולא ופעמים לחומרא. ודו"ק]. וסברא כעין זו כתב הגר"ש אויערבך זצ"ל (לחומרא) בשש"כ ח"ב (פמ"ג הערה כב) ע"ש. ובמפעלים רבים כיום הכל נעשה באופן אוטומאטי עם מכונות חשמליות שמבצעות את כל תהליך ההכנה של הסופגניות עד לטיגון, כולל הטיגון עצמו, ואין שם מגע יד עכו"ם בטיגון, ותשקוט הארץ]. **ובודאי שראוי לכל אדם ירא שמים ליקח הסופגניות ממקומות עם פיקוח קפדני בכל הנושאים, וממילא אין לחוש גם לזה**.

נטילת ידיים

א. האוכל סופגניה שיש בה ריבוי שמן, אפילו בכמות של טופח על מנת להטפח [כלומר שידו נרטבת מהשמן עד שיכולה להרטיב מקום אחר ממנו], **אינו צריך ליטול ידיו כלל**. [דעד כאן לא תקנו חכמים נט"י לדבר שטיבולו במשקה, אלא לזי' משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם ושמן האמור שם הוא שמן זית, כמבואר בשו"ע (סימן קנח סעיף ד). ע"ש. משא"כ בני"ד דהשמן הוא שמן סויה דהוי בכלל שאר משקין דמי פירות, דאינן מכשירין לקבל טומאה וממילא אי"צ להם נט"י ידים כלל. ופשוט].

לרפואת

סימי בת רחמה
ה' יאריך ימיה בטוב
ושנותיה בנעימים

מזנוגרף
מפיסים בול בשבילך!
03-6189366

התורם בעילום שם
להצלחת ולרפואת
כל בני ביתו

לרפואת
יוסף ותארי בן חממה
לעילוי נשמת
המ' רחמים צברי בן רוזה ז"ל

לעילוי נשמת

זואירה בן אסתר
ת.נ.צ.ב.ה.
נתרם ע"י בנו הר' חיים פלוס הי"ו
להצלחתו ולהצלחת כל ב"ב

לעילוי נשמת

מרדכי בן מסעודה קריאף ע"ה
ולעילוי נשמת
זוויזה (ליזט) בת גזאלה קריאף ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

המ' ציון בן פיבי ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.
נתרם ע"י התנו ובתו
שיחיו לאורך ימים טובים

ד. עשוי
עבודות עפר תשתיות ובנין
י.ד. עשוי תשתיות בע"מ
רח' היצול 7 א.ת. הצפוני אשקלון
טלפון 08-6755646 פקס 08-6755607